

**АРХЕОЛОГІЧНЕ ВИВЧЕННЯ КИЇВСЬКОГО ДИТИНЦЯ ЯК
ДЖЕРЕЛО ІСТОРИЧНОЇ РЕКОНСТРУКЦІЇ**

Стаття присвячена огляду історії археологічного дослідження території дитинця давньоруського Києва IX–XIII ст. Докладно розглядається більш ніж 200-річне вивчення Старокиївської гори такими археологами як М. Берлинський, К. Лохвицький, В. Хвойка, Д. Міле, М. Каргер, П. Толочко, С. Кілієвич, Я. Боровський, І. Мовчан, Г. Івакін та ін. Виділено три основні етапи наукового дослідження «міста Володимира»: кінець XVIII – 1914 р.; 1920-ті – 1960-ті рр.; 1970-ті рр. – 2010-ті рр. Підкреслюється важлива роль археологічних джерел при створенні проектів історичної реконструкції середньовічного міста.

Ключові слова: історична реконструкція, археологія, дитинець, середньовіччя.

Проект «Парк Київська Русь» розпочав свою історію наприкінці 2005 року і реалізується як відродження давньоруського київського Дитинця в його історичних розмірах та в історичній забудові. Планується відтворення «міста Володимира» (з максимальною історичною достовірністю споруд), які існували у IX–XIII ст.: оборонні укріплення, князівські палаци, культові споруди. Всі об'єкти споруджуються в масштабі 1:1. Реконструкція відбувається з урахуванням всіх новаційних методик сучасної науки, за основу беруться останні відкриття археологічної, історичної та етнографічної наук.

Через обмеженість бази письмових та картографічних джерел саме археологічні джерела є основою для історичної реконструкції дитинця давньоруського Києва. Цих джерел досить багато, а інформація, яку вони несуть, стосується різних проблем середньовічної історії «міста Володимира». З одного боку відбувається їх постійне кількісне накопичення, з іншого – існує можливість перегляду вже відомих матеріалів завдяки методичним новаціям.

Історія досліджень пам'яток дитинця давньоруського Києва налічує майже два століття. Процес історичної реконструкції нерозривно пов'язаний з аналізом археологічних знахідок та інтерпретацією джерел, артефактів у науковій літературі. Під час різноманітних земляних та будівельних, а у XIX–XXI ст. і спеціальних археологічних робіт, на Старокиївській горі було виявлено цілу низку архітектурно-археологічних об'єктів, що належать до давньоруського часу. З питань датування та атрибуції деяких з них до сих пір йде дискусія. Для історичної реконструкції «міста Володимира» важливо детально розглянути історію відкриття та археологічних досліджень пам'яток IX–XIII ст., розташованих на Старокиївській горі. Ми виділяємо три етапи дослідження київського дитинця.

1-й етап. Кінець XVIII ст. – 1914 р. Наприкінці XVIII ст. розпочалася наукова діяльність М. Берлинського (1764–1848 рр.), якого по праву визнають першим київським археологом. У 1820 р. в Санкт-Петербурзі вийшло його «Краткое описание Киева, содержащее историческую перечень сего города, также показание достопамятностей и древностей оного». В роботі наведений ретельний історико-топографічний опис усіх частин тогочасного міста, у тому числі багато уваги вченого приділено Старому Києву [1]. Особливу цінність складає план М. Берлинського, який додавався до книги. На ньому були позначені різноманітні споруди та історичні місця.

У 1824–1826 рр. археологічно досліджувалися фундаменти Десятинної церкви (К. Лохвицький, М. Єфімов, Є. Болховітінов). У 1832 р. неподалік від Андріївської церкви К. Лохвицький розкопав стародавній фундамент, який ототожнив із залишками Хрестовоздвиженської церкви [24, с. 272]. У 1837 р. поруч він досліджував конструкції кріпосного валу міста [26, с. 81]. У 1838 р. професором Київського університету Святого Володимира О. Ставровським були проведені розкопки на садибі Корольова (на розі Великої Житомирської та Володимирської вулиць). У результаті були виявлені залишки фундаментів

великої давньоруської споруди, яку дослідник визначив як собор Федорівського Вотча монастиря, збудованого у 1129 р. князем Мстиславом Володимировичем [27, с. 67–71].

У 1890-х рр. масштабні археологічні дослідження на території садиби інженера Я. Кривцова (вул. Володимирська, 1-3) проводив археолог-аматор І. Хойновський. Були відкриті різночасові поховання та дерев'яний зруб, який автор розкопок вважав літописним порубом [37, с. 17]. І. Хойновський пов'язував виявлені поховання з Андріївським (Янчиним) монастирем [37, с. 37].

Археологічні розкопки 1907–1908 рр. на Старокиївській горі стали однією з найважливіших подій у вітчизняній археології, однією з перших сторінок археології давньоруського міста. Увагу до київських старожитностей на початку ХХ ст. привернула активна дослідницька діяльність відомого українського археолога В. Хвойки. Влітку 1907 р. він провів масштабні археологічні дослідження на приватній садибі доктора М. Петровського (територія сучасного Національного музею історії України), саме тоді були виявлені фундаменти «літописного терема княгині Ольги», численні залишки давніх жител і ремісничих майстерень, братська могила 1240 р. [36, с. 80–94]. У 1908 р. В. Хвойка продовжив розкопки на садибі М. Петровського, дослідивши вал стародавнього городища та кам'яну конструкцію, інтерпретовану як язичницьке капище [36, с. 83–85].

Розглядаючи перший етап вивчення київського дитинця, необхідно відзначити аматорсько-антикварний характер таких досліджень. Розкопки нерідко проводили люди без необхідної освіти та археологічного досвіду, а іноді, взагалі, звичайні скарбошукачі. Тогочасна методика розкопок не дозволяла київським вченим одержати вичерпну інформацію щодо тієї чи іншої пам'ятки. У той самий час зазначений період відзначився як час переходу до якісно нового методичного рівня відкриття та фіксації археологічних пам'яток стародавнього Києва, активного накопичення різноманітного археологічного матеріалу.

Унікальні знахідки В. Хвойки відразу привернули увагу наукової спільноти Російської імперії, був запропонований довготривалий проект вивчення території навколо Десятинної церкви. Відкриті листи на право проведення розкопок були видані члену ІАК Б. Фармаковському та художнику-архітектору Д. Мілеєву [16, с. 53–54]. За сім років було досліджено великі площі на території дитинця стародавнього Києва, виявлені та вивчені давнє поселення, фортифікаційні споруди, уточнені архітектурні особливості фундаментів Десятинної церкви, знайдені інші монументальні пам'ятки давньоруського часу («західний» палац та частина палацової споруди на південь від храму). Окрім могильника ХІ–ХІІІ ст. виявлено велику кількість язичницьких поховань, у тому числі, камерних та кремаційних [6, с. 7–30]. Об'єкти на дослідженій території були розкопані дуже ретельно, але авторам вдалося опублікувати лише матеріали розкопок 1908 та 1911 рр., решта вважалася втраченою у роки революції та громадянської війни.

2-й етап. 1920-ті – 1960-ті рр. Перша світова війна, революція та громадянська війна надовго перервали археологічні дослідження стародавнього Києва. Роботи, розпочаті Археографічною комісією, були відновлені у 1920-х рр. Всеукраїнським археологічним комітетом. 1926 р. С. Гамченко продовжив розкопки, розпочаті ще Д. Мілеєвим у колишній садибі Трубецьких (вул. Володимирська, 1-3). Було відкрито низку поховань київського могильника ІХ–Х ст. [7, с. 17–38].

У 1936–1937 рр. на території колишніх садіб М. Петровського і Десятинної церкви розгорнулися масштабні роботи Інституту історії матеріальної культури АН УРСР під загальним керівництвом Т. Мовчанівського. Тут працювали такі спеціалісти, як В. Гончаров, Л. Голубєва, Ф. Копилов. Під час робіт були відкриті ділянки рову стародавнього городища, житла-майстерні ремісників, виробничі комплекси [20, с. 17]. З об'єктів монументальної архітектури досліджені: у 1936 р. – північно-східний палац [16, с. 66], у 1937 р. – ділянка південної стіни південної галереї Десятинної церкви і траси фундаменту південно-східного палацу, «капище» [25, с. 193–208].

До періоду 1930–1940-х рр. належать роботи по археологічному нагляду за будівельними роботами на території Старокиївської гори. У 1935 р. та 1940 р. у різних траншеях комунікацій

на вул. Володимирській були зафіксовані ділянки фундаментів Батієвих воріт [29, с. 183–188].

Активну участь у розкопках експедиції брали Г. Корзухіна та І. Іванцов. Останньому належить перше комплексне монографічне дослідження, присвячене давньоруській столиці, у якому багато уваги приділено її історичному ядру – «місту Володимира» [15].

У 1930–1960-х рр. археологічні розкопки та спостереження в різних районах Києва проводив І. Самойловський. Відкриті ним археологічні об'єкти внесені в неопубліковані праці: «Археологічна карта Києва. 1949–1954 рр.» та «Археологічні дослідження на території Києва з 1917 по 1967 р.» [28; 30].

Найважливішим етапом у вивченні Старокиївської гори стали роботи 1938–1952 рр. Київської експедиції ПМК під керівництвом М. Каргера. Роботи 1938, 1939 рр. були сконцентровані на ділянці давньої Десятинної церкви: повністю досліджена та частина фундаментів древньої церкви, яка була невідома Д. Мілеєву на початку ХХ ст. (після знесення храму архітектора В. Стасова). Це дозволило відновити повний план храму і зробити важливі висновки щодо його архітектурної структури та хронології. У 1939 р. удруге розкриті залишки північно-східного палацу, а також досліджені численні житлові та виробничі об'єкти, ділянка стародавнього рову городища. Також були вивчені численні поховання стародавнього некрополя Х ст. Після війни роботи Київської експедиції на Старокиївській горі були продовжені. У 1948 р. відкрито ряд об'єктів давньоруського часу на північний захід від Десятинної церкви, на території колишньої садиби Слюсаревського. Результати археологічного дослідження старокиївського дитинця М. Каргер підсумував у базовій праці «Древний Киев».

З 1950-х рр. археологічні розкопки проводилися Інститутом археології АН УРСР під керівництвом В. Гончарова, В. Богусевича, П. Толочка, С. Кілієвич.

У 1955 р. були проведені археологічні розкопки на місці новобудови на вул. Володимирській, 7-9. Відкриті залишки вулиці, вздовж якої виявлені житла та майстерні XI–XIII ст., горни виробничого призначення [8, с. 122–135].

У 1957 р. на території тієї ж садиби В. Богусевич розпочав пошуки місцезнаходження Федорівського собору. Було відкрито житло X–XI ст., а також масив великого розвалу плінфи. Очевидно, що собор розташовувався десь поруч [2].

У 1958 р. експедиція Державного історичного музею УРСР на чолі з С. Кілієвич проводила археологічні дослідження на території музейної садиби (вул. Володимирська, 2). У результаті цих робіт відкрито дві садиби XIII ст., розділені парканом [20, с. 19].

У 1961 р. було проведено археологічну розвідку на території київського дитинця (В. Богусевич, С. Кілієвич). Основним завданням була фіксація сучасного стану раніш відомих пам'яток, відкриття нових та визначення напрямків майбутнього дослідження «міста Володимира» [20, с. 19].

У 1965–1969 рр. розкопки проводилися силами Інституту археології АН УРСР та Державного історичного музею. Тепер вони зосереджувалися не в центрі давнього городища, а на північно-західних схилах Старокиївської гори. У результаті розкопок відкрито низку споруд X–XI ст., три з яких мали виробничий характер і були розташовані на спланованих терасах гори. Всі споруди були розташовані по лінії однієї вулиці. На одній із терас виявлено комплекс гончарного виробництва X–XI ст. [17, с. 6–291].

У 1969 р. проводилися розкопки в садибі колишнього Земельного банку (вул. Володимирська, 10). Виявлені залишки багатой споруди X ст., стіни якої були прикрашені фресковим орнаментом на цегляній підоснові. Автори розкопок атрибуують знайдену споруду як залишки заможного боярського будинку. В тому самому році за адресою Десятинний провулок, 7 прослідковано залишки стародавнього міського рову [33, с. 5–10].

3-й етап. 1970–2010-і рр. – період збільшення обсягів систематичних польових досліджень та поглибленого вивчення окремих категорій пам'яток, а також розвиток аналізу накопиченого матеріалу. Створення основних передумов для історичної реконструкції дитинця давньоруського Києва.

У 1970 р. виходить фундаментальна робота П. Толочка «Історична топографія стародавнього Києва» [31], яка стала логічним підсумком археологічного формування

київського дитинця 1820–1960 рр. У роботі аналізується складання міської території Києва, визначається місцезнаходження його окремих районів, локалізуються та атрибутовуються архітектурні пам'ятки.

З 1970-х рр. ХХ ст. вивчення київського дитинця здійснювалося в контексті загальних польових досліджень, які проводив Відділ археології Києва Інституту археології АН УРСР (з 1991 р. – ІА НАН України). Створення Київської археологічної експедиції означало перехід до нового якісного рівня досліджень давньоруського міста. Наукові співробітники експедиції розпочинають систематичне вивчення районів давньоруського міста, у тому числі території стародавнього дитинця.

У зв'язку з планом спорудження парку-музею «Давній Київ» виникла необхідність у більш детальному вивченні архітектурного ансамблю, житлових та виробничих комплексів давньокиївського дитинця. У 1971–1972 рр. П. Толочко і В. Гончаров продовжували розкопки в Десятинному провулку. В результаті відкрито залишки фундаментів кам'яної будівлі, прикрашеної фресковим розписом, інтерпретованої як палацова споруда літописного терема княгині Ольги [32, с. 54–55]. Відкриття споруди значно доповнило наші уявлення про світську кам'яну архітектуру в давньокиївську добу, розширило знання щодо історичної топографії дитинця.

Археологічні розкопки 1970-х рр. набули характеру систематичних досліджень на території київського дитинця. За цей час на різних ділянках «міста Володимира» відкрито більше двох десятків жител Х–ХІІІ ст. [20, с. 20], поховання язичницького некрополя та поховання загиблих під час монгольської навали киян [19, с. 92–101]. На північний захід від Десятинної церкви досліджено будівельний майданчик кінця Х ст. із залишками двох печей для обпалення плінфи. Цей будівельний комплекс обслуговував спорудження Десятинної церкви та князівських палаців [18, с. 284–285].

У 1975 р. Я. Боровській та П. Толочко провели дослідження у підвалі будинку на вул. Володимирській, 3, під час яких були виявлені фундаментні рови невідомої споруди. Автори розкопок інтерпретували її як згаданий у літописі язичницький «пантеон» 980 р. [34, с. 3–10]. Тоді ж була відкрита ротонда – округла в плані споруда кінця ХІІ – початку ХІІІ ст. Автори розкопок припускають, що ротонда слугувала палатою для князівських аудієнцій [3, с. 90–107].

Надзвичайно важливим підсумком досліджень 1950–1970-х рр. став вихід монографії С. Кілієвич «Детинець Києва ІХ – першої половини ХІІІ століття» з картою археологічних досліджень київського дитинця (1824–1980 рр.). У роботі підведений підсумок результатам багаторічних досліджень «міста Володимира» [20].

У 1983–1985 рр. були проведені розкопки храму початку ХІІ ст., інтерпретованого як собор Федорівського Вотчого монастиря [21, с. 180–187]. З початку 1980-х рр. архітектурно-археологічні дослідження в межах давнього дитинця проводилися В. Харламовим. Вчений дослідив залишки «терема Ольги» та кладку південно-західного палацу, були отримані надзвичайно важливі відомості про архітектурні особливості споруди [35, с. 186]. У 1987 р. удруге досліджено південно-східний палац [35, с. 189].

У 1988–1989 рр. Я. Боровським досліджений давньоруський могильник Х–ХІІІ ст. та елементи масової міської забудови у південно-східній частині «міста Володимира» (вул. Велика Житомирська, 2) [4].

У 1990–2000-х рр. під час рятувальних археологічних робіт у Верхньому місті під керівництвом І. Мовчана досліджені залишки стародавніх оборонних споруд, у тому числі, Софійських воріт «міста Володимира» [5, с. 84–92].

У 2000–2010 рр. роботи київських археологів були зосереджені в центрі давньокиївського дитинця: активно досліджувалися фундаменти Десятинної церкви та територія Західного палацу. Вказані студії уточнили архітектурні особливості першого на Русі храму та конструктивні нюанси вказаної палацової споруди, відкрито низку поховань дружинного могильника, здійснено вивчення розрізу оборонного валу Х ст.: його спорудження тривало більше п'ятдесяти років і проходило в три етапи (поступове збільшення та ускладнення

дерев'яних конструкцій) [22, с. 142–145; 9, с. 169–172; 10, с. 164–165; 11, с. 158–159; 12, с. 154–155; 13, с. 252–253; 14, с. 250–251].

Ретельно опрацювавши всі наявні інформаційні ресурси з проблеми історичної реконструкції давньокиївського дитинця, ми підсумовуємо: рівень наших знань не дає можливості точно відповісти на всі запитання щодо історичної топографії «міста Володимира», і ми визнаємо, що в давнину картина стародавнього міста була більш строката й складна. Можна констатувати, що стан археологічних, історичних та картографічних джерел на сьогодні має всі необхідні передумови для створення історичної реконструкції давньоруського дитинця Києва.

Ще в перші роки існування «Парку Київська Русь» був створений та затверджений НАН України генеральний план дитинця Давнього Києва (рис. 1). Цей проект максимально наближений до відомих контурів сучасних наукових історичних реконструкцій Києва. Спираючись на 200 років археологічного дослідження київського дитинця, ми спробуємо повністю відтворити давню планувальну структуру, включаючи вуличну мережу з точною локалізацією вулиць і площ, міські храми та торжища. Наша мета – досконально відтворити життя давньої столиці давньоруських земель – Києва.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Берлинський М. Історія міста Києва / М. Берлинський. – К.: Наукова думка, 1991. – 320 с.
2. Богусевич В.А. Отчет о раскопках в Киеве на Владимирской улице, №7/9 в 1957 г. // НА ИА НАНУ. – Ф. о. 5148.
3. Боровський Я.Є. Київська ротонда / Я.Є. Боровський, П.П. Толочко // Археологія Києва. Дослідження і матеріали. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 90–107.
4. Боровський Я.Є. Дослідження київського дитинця / Я.Є. Боровський, О.П. Калюк // Стародавній Київ. Археологічні дослідження 1984–1989 рр. – К.: Наукова думка, 1993. – С. 3–42.
5. Боровський Я.Є. Південні (Софійські) ворота в оборонній системі київського дитинця / Я.Є. Боровський, І.І. Мовчан // Історія Русі-України (історико-археологічний збірник). – К.: Наукова думка, 1998. – С. 84–92.
6. Вельмин С.П. Археологические изыскания ИАК в 1908 и 1909 гг. на территории Древнего Киева / С.П. Вельмин // Военно-исторический вестник. – К.: 1910. – № 7–8. – С. 7–30.
7. Гамченко С. Розкопи 1926 року в Києві // Коротке звітання Всеукраїнського археологічного комітету за 1926 р. / С. Гамченко. – К.: 1927. – С. 17–38.
8. Гончаров В.К. Археологічні розкопки в Києві у 1955 р. / В.К. Гончаров // Археологія. – К.: 1955. – Т. 10. – С. 122–135.
9. Івакін Г.Ю. Розкопки 2009 р. на Старокиївській горі поблизу Десятинної церкви / Г.Ю. Івакін, В.К. Козюба, О.В. Комар, О.В. Манігда // Археологічні дослідження в Україні 2009. – Київ-Луцьк, 2010. – С. 169–172.
10. Івакін Г.Ю. Архітектурно-археологічні дослідження Десятинної церкви 2009 р. / Г.Ю. Івакін, О.М. Іоаннісян, Д.Д. Йолшин // Археологічні дослідження в Україні 2009. – Київ-Луцьк, 2010. – С. 164–165.
11. Івакін Г.Ю. Дослідження на ділянці Десятинної церкви / Г.Ю. Івакін, В.К. Козюба, О.В. Комар, О.В. Манігда // Археологічні дослідження в Україні 2010. – Київ-Полтава, 2011. – С. 158–159.
12. Івакін Г.Ю. Архітектурно-археологічні дослідження Десятинної церкви / Г.Ю. Івакін, О.М. Іоаннісян, Д.Д. Йолшин // Археологічні дослідження в Україні 2010. – Київ-Полтава, 2011. – С. 154–155.
13. Івакін Г.Ю. Дослідження території, прилеглої до Десятинної церкви / Г.Ю. Івакін, В.К. Козюба, О.В. Комар, О.В. Манігда // Археологічні дослідження в Україні 2012. – К.: 2012. – С. 252–253.
14. Івакін Г.Ю. Архітектурно-археологічні дослідження Десятинної церкви / Г.Ю. Івакін, О.М. Іоаннісян, Д.Д. Йолшин // Археологічні дослідження в Україні 2012. – К.: 2012. –

С. 250–251.

15. Іванцов І.О. Стародавній Київ / І.О. Іванцов. – К.: «Фенікс», 2003. – 368 с.
16. Каргер М.К. Древний Киев / М.К. Каргер. – М.-Л.: Изд. Академии наук, 1958, 1961. – Т. I, II. – 579 с.
17. Кілієвич С.Р. Розкопки на схилах Старокиївської гори / С.Р. Кілієвич // Археологічні дослідження на Україні 1969 р. – К., 1972. – Вип. 4. – С. 286–291.
18. Килиевич С.Р. Печи для обжига плинфы X ст. у Десятинной церкви / С.Р. Килиевич // АО 1974 г. – М., 1975. – С. 284–285.
19. Кілієвич С.Р. Розкопки Великого Ярославового двору в Києві / С.Р. Кілієвич // Археологія. – К., 1977. – Т. 21. – С. 92–101.
20. Килиевич С.Р. Детинец Киева IX – первой половины XIII веков / С.Р. Килиевич. – К.: Наукова думка, 1982. – 176 с.
21. Килиевич С.Р. Исследование храма Вотча Федоровского монастыря XII в. в Киеве / С.Р. Килиевич, В.А. Харламов // Славяне и Киевская Русь. — К.: Наукова думка, 1989. – С. 180–187.
22. Козловський А.О. Дослідження у Києві по провулку Десятинному, 3А/Б, 5Д / А.О. Козловський, М.М. Ієвлев, В.О. Крижановський // Археологічні дослідження в Україні 2008. – К., 2009. – С. 142–145.
23. Мовчан І.І. Нове у вивченні оборонних споруд Києва / І.І. Мовчан, Я.Є. Боровський, В.М. Гончар // Нові дослідження давніх пам'яток Києва. Матеріали наукової конференції Національного заповідника «Софія Київська» 22–23 листопада 2001 р. – К.: Видавничий Центр НЗ «Софія Київська», 2003. – С. 150–162.
24. О ходе открытия древностей в Киеве до начала 1836 г. // ЖМНП, 1836. – ч. 12.
25. Орлов Р.С. Про функціональне призначення Київського капища 1908 р. / Р.С. Орлов // Історія Русі-України (історико-археологічний збірник). – К., 1998. – С. 193–208.
26. Отчет о действиях Временного комитета изысканий древностей в Киеве в 1837 г. // ЖМНП. – 1838. – ч. 18.
27. Отчет о действиях Временного комитета изыскания древностей в Киеве в 1838 г. // ЖМНП. – 1839. – ч. 21.
28. Самойловський І.М. Археологічна карта Києва. 1949–1954 рр. // НА ІА НАНУ. – Ф. 12, № 361. – 157 с.
29. Самойловський І.М. Міська брама X ст. у Києві / І.М. Самойловський // Археологія. – 1965. – Т. XIX. – С. 183–188.
30. Самойловский І.М. Археологічні дослідження на території Києва з 1917 по 1967 р. – НА ІА НАНУ. – Ф. 12, № 110, 269. – 141 с.
31. Толочко П.П. Історична топографія стародавнього Києва / П.П. Толочко. – К.: Наукова думка, 1970. – 220 с.
32. Толочко П.П. Раскопки древнего Киева / П.П. Толочко // Декоративное искусство. – М.: 1972. – № 1. – С. 54–55.
33. Толочко П.П. Розкопки Києва у 1969–1970 рр. / П.П. Толочко, К.М. Гупало // Стародавній Київ. – К.: Наукова думка, 1975. – С. 5–10.
34. Толочко П.П. Язичницьке капище в «городі Володимира» / П.П. Толочко, Я.Є. Боровський // Археологія Києва. Дослідження і матеріали. – К.: Наукова думка, 1979. – С. 3–10.
35. Харламов В.О. Дослідження найдавніших палаців Стародавнього Києва / В.О. Харламов // Архітектурна спадщина України. – Вип. 2. Національні особливості архітектури народу України. – К., 1995. – С. 180–191.
36. Хвойка В.В. Древние обитатели Среднего Поднепровья и их культура в доисторические времена / В.В. Хвойка. – К.: 2008. – 160 с.
37. Хойновский И.А. Раскопки великокняжеского двора древнего града Киева, произведенные весной 1882 г. / И.А. Хойновский. – К.: 1893. – 84 с.

Янченко В. Археологическое изучение киевского детинца как источник исторической реконструкции.

Статья посвящена обзору истории археологического исследования территории детинца древнерусского Киева IX–XIII вв. Подробно рассматривается более чем 200-летнее изучение Старокиевской горы такими археологами как М. Берлинский, К. Лохвицкий, В. Хвойка, Д. Милеев, М. Каргер, П. Толочко, С. Килюевич, Я. Боровский, И. Мовчан, Г. Ивакин и др. Выделены три основных этапа научного исследования «города Владимира»: конец 18 – 1914 г.; 1920-е–1960-е гг.; 1970-е гг. – 2010-е гг. Подчеркивается важная роль археологических источников при создании проектов исторической реконструкции средневекового города.

Ключевые слова: историческая реконструкция, археология, детинец, средневековье.

Yanchenko V. Of archaeological study of Kyiv kremlin as a source of historical reconstruction.

Article is devoted to review the history of archaeological study area kremlin ancient Kyiv IX–XIII centuries. Details of the more than 200-year study of mountain Starokievsky archaeologists such as M. Berlinskiy, K. Lohvitskiy, V. Chvojka, D. Mielejev, M. Karger, P. Tolochko, S. Kilievich, J. Borowskiy, I. Movchan, G. Ivakin etc. Three main stages of scientific research «town of Vladimir»: the end of 18 – 1914, 1920 – 1960s 1970-s – 2010-ies emphasized the important role of archaeological sources to create projects of historical reconstruction of the medieval city.

Keywords: historical reconstruction, archeology, kremlin, Middle Ages.

Одержано 10.11.2012

